

СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПЕРСПЕКТИВИ

Проблема збереження, відтворення і раціонального використання лісових ресурсів на засадах невиснажливого лісокористування набуває особливої актуальності в умовах адаптації регіонального лісового господарства до ринкових відносин. Раціональне лісокористування передбачає проведення науково-технічних, соціально-економічних та екологічних заходів і пов'язане з успішним задоволенням людських потреб, бережливим ставленням до лісових ресурсів, що, у свою чергу, вимагає підвищення рівня екологічного мислення працівників цієї галузі, вдосконалення існуючої структури управління. При цьому розвиток будь-якого суб'єкта господарювання неможливий без розробки стратегічних напрямів його діяльності, які мають інноваційний характер. Власне інновації стають найвагомішим фактором, який визначає конкурентоспроможність та фінансову стабільність підприємства в ринковому просторі. Тому і виникає необхідність створення принципово нового механізму поліпшенню ведення лісового господарства в умовах євроінтеграційної перспективи України.

Сучасні умови господарювання вимагають від вітчизняних підприємств дієвих механізмів реагування на динамічні зміни зовнішнього середовища, зростаючі вимоги споживачів та виклики ринків. Обов'язковими умовами виживання суб'єктів агробізнесу є виробництво конкурентоспроможної продукції, забезпечення гнучкості та ефективності управління. Тенденції щодо подальшого відставання України в технологічному розвитку від розвинутих країн світу спостерігаються внаслідок непослідовності у проведенні та низької ефективності державної науково-технічної та інноваційної політики [1]. За останні роки зменшується кількість інноваційно активних підприємств, знижується рівень їх конкурентоспроможності, стримується розвиток високотехнологічних галузей національної економіки.

Адаптація вітчизняного аграрного сектора економіки до умов та вимог Європейського союзу (ЄС) виявляється складним і суперечливим процесом. Внаслідок природних та економічних особливостей галузі сільського господарства, його тривалою внутрішньою і зовнішньою відірваністю від розвинутих європейських країн, суттєвих розбіжностей між Україною та ЄС у визначенні пріоритетів державної аграрної політики продовжуються наукові дискусії про доступні євроінтеграційні перспективи вітчизняної економіки [6,7].

Глобалізаційні виклики сьогодення стосуються практично всіх сфер світогосподарської діяльності людства, вносять певні зміни в загальний процес господарської практики без прив'язки до конкретної країни або території, не оминули

вони й лісогосподарської галузі й всього лісопромислового комплексу. Лісове господарство кожної окремо взятої країни є органічною складовою частиною світового лісового господарства. Ефективність ведення національного лісового господарства впливає на стан та процеси відтворення лісових ресурсів планети, що формують єдину глобальну екологічну систему.

Лісові екосистеми світу набувають також помітного значення з огляду на зростання їхньої економічної та соціальної ролей. Втрати лісів є серйозною проблемою з огляду на сукупність продукції та послуг, які вони забезпечують. Тому упровадження основних засад збалансованого ведення лісового господарства щодо поліпшення структури та підвищення продуктивності лісових ресурсів є однією з ініціатив світового та європейського рівнів. Дослідження щодо використання лісових ресурсів, в сучасних умовах, необхідні у зв'язку зі зверненням світової спільноти до перегляду світогляду у використанні лісів з урахуванням інноваційної складової.

Площа лісів на планеті складає 31 % загальної площі суші. У середньому на душу населення припадає 0,6 га лісу, однак ліси розподілені на континентах нерівномірно. У 64 країнах, де проживає 2 млрд населення, на одного жителя припадає 0,1 га. На частку п'яти найбільш забезпечених лісовими ресурсами країн Європи (Швейцарія, Словенія, Німеччина, Австрія, Чехія) припадає 53 % від загальної площі лісів. Ліси України не виснажені, запас на 1 га складає близько 240 м³ (сьоме місце в Європі, в Польщі - 219 м³, в Білорусі – 183 м³, в Швеції – 119 м³) (рис. 1).

В цілому по Україні цей показник нижчий і складає 218 м³ за рахунок, в першу чергу, лісів реформованих сільгоспідприємств, які зріджені та знаходяться в складному санітарному стані. Ліси України сформовані понад 30 видами деревних порід, серед яких домінують сосна, дуб, бук, ялина, береза, вільха, ясен, граб, ялиця. Хвойні насадження займають 42 % загальної площі, зокрема сосна – 33 %. Твердолистяні насадження становлять 43 %, зокрема дуб і бук – 32 % [5].

Особливістю лісогосподарського комплексу України є історично сформована ситуація з закріпленням лісів за численними постійними лісокористувачами. Державні підприємства лісового господарства відповідальні за весь комплекс лісогосподарських робіт – від посадки лісу до проведення рубок головного користування. Крім того окремі підприємства мають потужності по первинній обробці деревини. Окрім державних підприємств в підпорядкуванні Держлісагентства знаходяться наукові установи, національні заповідники і природні парки, та інші підприємства, установи, організації безпосереднього підпорядкування.

Проблема підвищення ефективності діяльності підприємств лісового господарства для забезпечення високих темпів їх економічного розвитку набуває особливої актуальності в умовах євроінтеграційної перспективи. Це економічне зростання можна забезпечити шляхом активізації інноваційної діяльності всіх ланок народного господарства [8]. Інноваційний фактор стає вирішальним для виходу національної економіки з депресивного стану, забезпечення її сталого розвитку, зниження залежності держави від критичного імпорту, підвищення конкурентоздатності вітчизняної продукції і активізації експортної діяльності. Відтак,

термін “інновація” варто трактувати як результат втілення чи матеріалізації новаторської ідеї у певній предметній субстанції, а реалізація передбачає зміну ustalених способів діяльності з метою отримання економічного, соціального, екологічного чи іншого ефекту. Високих результатів лісогосподарські підприємства можуть досягти лише за умов систематичного і цілеспрямованого новаторства, націленого на пошук можливостей, які відкриває середовище господарювання щодо виготовлення і впровадження нових видів товарів, нових виробничих і транспортних засобів, освоєння нових ринків і форм організації виробництва.

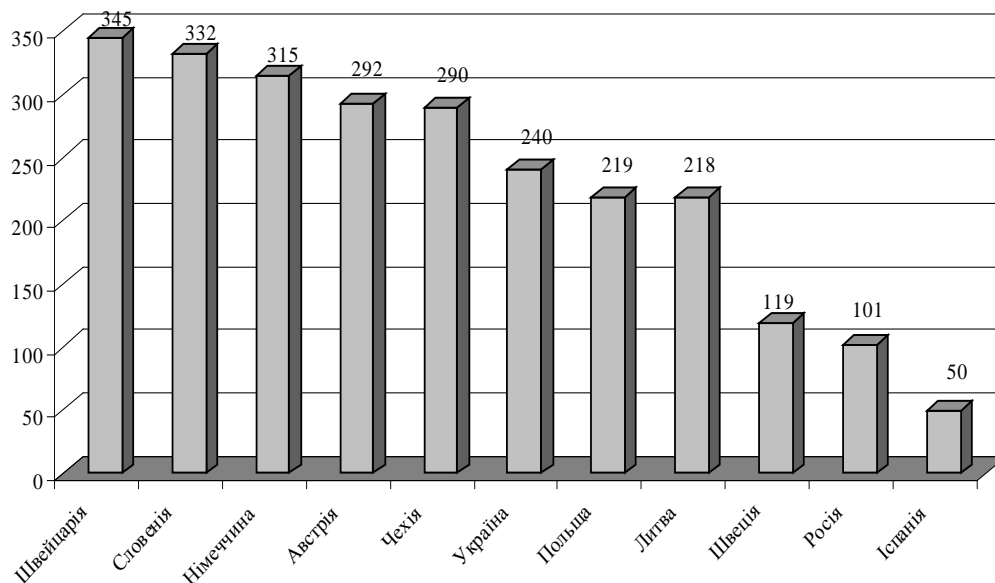

Рис. 1. Середні запаси деревостанів у окремих країнах Європи, м³/га
Джерело: [5].

Проаналізувавши потенційні вигоди та можливі ризики від підписання економічної частини Угоди про асоціацію і передбаченої нею поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, можемо зробити висновок про значні перспективи та можливості європейського вектору розвитку для лісогосподарських підприємств [3,4]. Для аграрного сектору європейська інтеграція – це шлях до модернізації вітчизняних підприємств, залучення іноземних інвестицій та новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності української продукції, отримання фінансових ресурсів для розвитку економіки, покращення якості життя громадян, поліпшення системи охорони здоров’я. При цьому лише модернізувавши виробництво на інноваційній основі можна отримувати якісну продукцію, конкурентоспроможну на зовнішньому та внутрішньому ринках.

В умовах глобальних викликів для лісогосподарських підприємств, що займаються впровадженням інноваційних технологій, на перший план виступає ряд проблем. По-перше, різко ускладнюється вибір виробничої технології в умовах її динамічного розвитку. По-друге, підприємства все частіше постають перед дилемою – чи закуповувати технологію на ринку або впроваджувати власні розробки. І, по-третє,

сама технологія стає джерелом доходу, тому підприємства повинні вирішувати питання, чи просувати свої розробки на ринок або використовувати їх тільки самим [10].

Реалізація стратегії сталого розвитку України, що передбачає перехід від економіки використання ресурсів до економіки їх системного відтворення, потребує здійснення докорінних змін у підходах до господарювання, насамперед, на рівні підприємств, практична діяльність яких створює здебільшого руйнівний, аніж відновлювальний вплив на навколишнє середовище. Зростання масштабів виробництва, інтенсифікація використання природних ресурсів, гостра нестача фінансового забезпечення на впровадження принципово нових ресурсо- і енергозберігаючих технологій є передумовами пошуку нових нестандартних підходів до вироблення стратегій еколого-економічного зростання лісогосподарських підприємств.

В умовах тотального посилення антропогенного тиску на довкілля та порушення рівноваги у навколишньому природному середовищі зростає роль лісового господарства у забезпеченні сталого розвитку держави. В силу складних економічних і екологічних проблем лісова галузь вже не один рік знаходиться у стані глибокої кризи, вихід з якої вбачається в упровадженні раціонального і багатофункціонального лісогосподарювання, яке можливе за умов інноваційного розвитку лісогосподарських підприємств.

Література

1. Антонюк Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: [монографія] / Л. Антонюк, А. Поручник, В. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 244 с.
2. Библюк Н. Засади планування технологічних процесів лісозаготівлі з використанням комп'ютерних технологій / Н. Библюк, О. Стиранівський, М. Адамовський, М. Борис // Науковий вісник. – 2000. – Вип. 10.1. – С. 204-210.
3. Данкевич В. Є. Митне регулювання експорту та імпорту сільськогосподарської продукції в умовах асоціації з ЄС [Електронний ресурс] / В. Є. Данкевич // Глобальні та національні проблеми економіки: електрон. журн. – 2015. – № 4. – 57–60. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/4-2015/12.pdf>.
4. Данкевич Є. М. Асоціація з ЄС: перспективи і ризики для товаровиробників та експортерів сільськогосподарської продукції [Електронний ресурс] / Є. М. Данкевич, В. Є. Данкевич // Глобальні та національні проблеми економіки : електрон. журн. – 2015. – № 7. – С. 29–33. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/08.pdf>.
5. Державна цільова програма “Ліси України”: / Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=977-2009-%EF>.
6. Зінчук Т. О. Євроінтеграційна перспектива аграрного сектора економіки України: теорія, методологія, практика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / Т. О. Зінчук. – К., 2009. – 40 с.

7. Зінчук Т. О. Трансфер інноваційних технологій: сутність та значення у розвитку вітчизняної економіки / Т. О. Зінчук, К. М. Кашук // Зб. наук. пр. Таврійського держ. агротехнол. ун-ту. Сер. Екон. науки. – 2012. – № 2 (18), т. 4. – С. 199–208.
8. Мешкова В. Л. Фундаментальні та прикладні дослідження проблем лісового господарства / В. Л. Мешкова // Лісівнича академія наук України: Наукові праці. – 2007. – Вип. 5. – 22-28 с.
9. Dankevych V.Y. The utilization of farm lands in high-commodity production / V.Y.Dankevych // The advanced science journal. – 2013. – № 7. – P. 33–37.
10. Face di globalizzazione: Inter a locate dimensione de development / Ed. By Shahid Yusuf, Simon Evenett, Weiping Wu. – Washington-Roma: Pace Bank. 2001. – XVI. – 278 p.